

SOSIAALIHUOLTO OLEMASSA- OLOSTAAN KAMPPAILEMASSA UUDISTUSTEN PYÖRTEISSÄ

Minna Strömberg-Jakka: *VTM, tohtorikoulutettava, Turun yliopisto*

Haverinen, Riitta & Kuronen, Marjo & Pösö, Tarja (toim.): *Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus*. Vastapaino, Vantaa. 2014, 400 s.

Sosiaalityön professori Mikko Mäntysaaren juhla-kirja on 18 artikkelin kokonaisuus, jossa 32 kirjoittajan voimin esitellään myös Mikko Mäntysaarta ja hänen esiin nostamia teemoja.

Uudistusten myllerryksessä *sosiaalinen* uhkaa kadota, ja sen myötä vaaravyöhykkeellä ovat myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja ihmisen kunnioittaminen. Kirjan kirjoittajista Sakari Möttönen ja Pekka Kettunen ovat huolissaan siitä, ettei sosiaalisen näkökulman ylläpitäminen enää ole kunnallispolitiikan keskiössä, ja että sosiaalialan johtamisosaaminen kuihtuu. Tässä tilanteessa sosiaalihuolto joutuu etsimään paikkaansa uudelleen ja legitimoimaan itseään.

Teppo Kröger analysoi historiallisessa katsauksessaan sosiaalihuollon käsitettä ja kritisoi sitä, että sosiaalihuollon käsitteformi on epäonnistunut Suomessa toisin kuin muissa Pohjoismaissa. Kriittikki kulminoituu siihen, että sosiaalihuolto-käsitteellä on vuosikymmeniä ollut huono kaiku eikä käsitteestä ole päästy eroon edes uudessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014).

Juha Hämäläisen ja Pauli Niemelän artikkeli uudistuvista sosiaalihuoltolain arvoperiaatteista on tarkkanäköinen analyysi aina sosiaalihuollon periaatekomitean mietinnön ajoista uuden sosiaalihuoltolain valmisteluraportteihin. Artikkelia on myös kiinnostavaa lukea rinnan uuden sosiaalihuoltolain kanssa. Kirjoittajat nostavat esiin muun muassa palvelujen tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja ammattilaisten osaamistarpeet.

Petteri Niemen sekä Teija Karttusen ja Johanna Hietamäen artikkelit kirjassa tarjoavat vastauksia pohtivalle mielelle edellä mainittujen teemojen syventämiseen. Niemi käy artikkelissaan läpi näyttöön perustuvan käytännön lähtökohtia ja pohtii, miksi ajatus tieteen hyödyntämisestä käytännön työssä on herättänyt paljon vastustusta. Hän päätyy toteamaan, että sosiaalityössä on tilanteita, joissa etiikalla on enemmän merkitystä kuin tieteellisesti todennetulla vaikuttavuudella. Toisaalta sosiaalityön ammattilaisilla tulisi olla työssään tutkiva työote.

Teija Karttunen ja Johanna Hietämäki syventävät sitä, millaista osaamista sosiaalityö edellyttää. Kirjoittajat toteavat tutkimustiedon jalostuvan vaikeasti sosiaalityön käytännöissä. Todettakoon tähän, että Sosiaaliportti pyrki tarjoamaan ajankohtaisia tutkimuksia lyhyesti esitellessään käytännön toimijoille vaivatoman tavan tutustua uusimpaan tutkimukseen. Portaalin siirtyminen osaksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivuja ei tutkimusesittelyjen osalta palvele enää alkuperäistä ideaa, koska esittelyille ei toistaiseksi ole sivuilla paikkaa.

Kati Turtiaisen artikkeli kunnioittamisesta kohdentuu pakolaisten kanssa tehtävään työhön. Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrän kasvun myötä artikkeli pysäyttää miettimään hyötynäkökulman ohella ihmisarvoa ja antaa välineitä erilaisuuden ymmärtämiseen.

Kaisa Haapakosken, Sirpa Kannasojan & Maija Mänttäri-van der Kuipin tekstia sosiaalihuollon tutkimuksessa valottavassa artikkelissa perussanoma on, että sosiaalihuollon tutkimusta voisi olla monellakin tieteenalalla, jos sosiaalihuollollinen näkökulma osattaisiin paikantaa. Sosiaalityön opettajana ajattelen, että artikkeli sopisi erinomaisesti hyödynnettäväksi sosiaalityön tutkimuskursseilla sekä tieteellisen kirjoittamisen opinnoissa.

Tom Erik Arnkilin & Tarja Heinon artikkeli pirullisten ongelmien opettavuudesta hämmentää alaotsikoinnillaan ja fokuksensa epämääräisyydellä. Fokus ei tunnu selkeästi pitäytyvän Eerikassa ja muiden maiden vastaavissa esimerkeissä. Artikkelin päättyy metaforan omaiseen toteamukseen sosiaalihuollon tulevaisuudesta rämeellä, mikä jättää lukijan mielikuvitukselle tilaa – tässä tapauksessa saa lukijan kuvittelemaan Jennifer Lopezin Anakonda-elokuvassa jättiläiskäärmeiden keskelle synkeälle ja pelottavalle rämeelle.

Onko toivoa siis löydettävissä? Leena Eräsaari lainaa kaunokirjallisuudesta kuvausta asiakkaiden housujen nostamisen ja laskemisen hinnoittelusta ja käyttää sitä esimerkkinä New Public Managementista ja tuotteistamisesta. Artikkelissa esitetään lähes parikym-

mentä esimerkkiä NPM:n vaikutuksista sosiaalityöhön. NPM:n aiheuttamiin ongelmiin tarjotaan myös ratkaisuja – yksi näistä on etiikka.

Marketta Rajavaara avaa henkilökohtaistamisen käsitettä. Näkökulmaa olisi ollut kiinnostavaa laajentaa poliittisen retoriikan analysoinnin puolelle, jolloin kirjoittaja olisi voinut avata eri puolueiden ideologipoliittisia ajatuksia henkilökohtaistamisen periaatteista. Henkilökohtaistaminen näyttäytyy uhkana yhdenvertaisuudelle, mistä esimerkiksi nostetaan palvelujen eriyttäminen. Tämä näkyy TE-toimistoissa tai Kelassa erilaisina ”palvelulinjastoina”, jotka sosiaalityön asiakkaiden kannalta merkinnevät suunnistamisen vaikeutumista palvelujärjestelmässä.

Timo Toikko jatkaa Rajavaaran sivuamilla aktiivisen kansalaisuuden, osallisuuden ja valinnan mahdollisuuksien teemoilla. Toikko toteaa, että mikäli osallistuva asiakkuus on vahvistunut, tarkoittaa tämä samalla kansalaisyhteiskunnan vastuun korostumista.

Aila-Leena Matthies vastaa artikkelissaan siihen, onko näin käynyt. Hän maalaa kuvan uusliberalistisesta hyvinvointipolitiikasta, joka pyrkii vastuuttamaan kansalaisia ja yhteisöjä samalla kun julkisen sosiaalihuollon resursseja ollaan vähentämässä. Paikallisdemokratia näyttää valuvan erilaisille konsulteille siinä missä kansalaisyhteiskunnalla on yhä vähemmän keinoja valvoa etäännyviä palvelujärjestelmiä. Hän pohtii, miten ortodoksisesti Suomessa lähdettiin toteuttamaan hankintalainsäädäntöä, jonka tulkinta poikkeaa monista muista EU-maista.

Yhdyskuntatyötä käsittelevässä artikkelissa (Pekka Karjalainen & Minna Kivipelto) tarkennetaan tämän työmuodon käsitettä ja historiaa sekä käydään läpi aikuisten parissa tehtävän yhdyskuntatyön vaikuttavuutta. Artikkelin pohjana olevan aineiston esittäminen taulukkomuodossa olisi selkeyttänyt lukijan saamaa kuvaa käytetyn aineiston kokonaismäärästä, joka valitussa esitystavassa jää epäselväksi. Artikkelissa nostetaan esille internet auttamisen kanavana ja hahmotellaan “nettisosaaliryöön” mahdollisuuksia.

Ensimmäisessä aikuissosaaliryöötä tarkastelevassa artikkelissa (Jaana Taina & Tuija Kotiranta) käydään läpi aikuissosaaliryöön määrittelyn hankaluutta ja marssitetaan esiin tuoretta tutkimustietoa. Aikuissosaaliryöön ja toimeentulotuen kytköksiä käydään läpi toimeentulotuen Kela-siirtokokeilujen myötä, mutta pian tapahtuvaa perustoimeentulotuen maksatuksen siirtymistä Kelaan ei ole käsitelty. Toisessa artikkelissa (Arja Jokinen) tehdään aikuissosaaliryöötä näkyväksi paneutumalla aikuissosaaliryöön vaikuttavuuteen ja työntekijöiden onnistumiskokemuksiin sekä jäsennetään ajan erilaisia merkityksiä viitattaessa työhön käytettävissä olevan ajan riittämättömyyteen.

Minna Niemen artikkelissa sosiaalipäivystystä tarkastellaan suhteessa virkaaikaiseen sosiaaliryööhön sekä yhteisryööhön hälytysviranomaisten kanssa. Tässä kokonaisuudessa on merkitystä sillä, millaisessa toimintarakenteessa sosiaali- ja terveydenhuollon päivytystoimintaa jatkossa toteutetaan. Marita Husso, Tuija Virkki, Juha Holma, Marianne Notko & Aarno Laitila huomi-

oivat artikkelissaan, että sosiaali- ja terveysalalla väkivaltaan puuttuminen on käytännössä vähäistä, koska väkivalta-ryö on paljolti järjestöille ulkoistettua. Siksi on tärkeää, että uusi sosiaalihuoltolaki nostaa erimuotoisen väkivallan ja kaltoinkohtelun esiin sosiaalipalveluja vaativina ilmiöinä.

Kirjan toinen toistaan syventävät artikkelit toimivat kuin rämeelle sijoittuva kauhuelokuva, jossa sosiaalihuolto on vaarassa menettää kykynsä toimia sille asetetun arvopohjan ja tavoitteiden mukaan eri näkökulmien visioissa. Tässä synkkyudessa elokuvan jättäjäiskäärmettä rämeeltä etsivät pisteittäiset taskulamput ovat toivon välähdyksiä. Viimeistään nyt on otettava vakavasti sosiaalihuollon tulevaisuus. Myös yliopistoissa tulisi herätä laajamittaisempaan yhteiskunnalliseen vaikutusryööhön ja käyttää asiantuntemusta ja arvovaltaa *sosiaalisen* puolesta.

UUSIEN ASEMA- JA LUOKKA-PAIKKOJEN JÄLJILLÄ

Laura Tarkiainen: *VTM, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto*

Lempiäinen, Kirsti & Silvasti, Tiina (toim.) *Eriarvoisuuden rakenteet. Haurastuvat työmarkkinat Suomessa*. Vastapaino, Tampere. 2014, 230 s.

Kirsti Lempiäisen ja Tiina Silvastin toimittama teos *Eriarvoisuuden rakenteet* paneutuu suomalaisten työmarkkinoiden eriarvoisiin luokkarakenteisiin. Teoksessa analysoidaan hauraassa työmarkkina-asemassa ja työmarkkinoiden ulkokehillä olevien ihmisten mahdol-

lisuuksia sekä heidän paikoin mahdollisuuksienä uudelleenrakentumista. Teoksen teoreettinen keskustelu kietoutuu vahvasti Robert K. Mertonin mahdollisuusrakenteen käsitteen sekä Pierre Bourdieun sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen pääoman teoretisointien väliselle vuoropuhelulle, joiden avulla jäsennetään teoksen nimessäkin mainittuja ydinteemoja: suomalaisten työmarkkinoiden eriarvoisia mahdollisuusrakenteita ja hauraita asemapaikoja.

Teos rakentuu seitsemän osaluvun varaan, joista ensimmäinen luku (Tiina Silvasti & Kirsti Lempiäinen & Tomi Kankainen) toimii johdatuksena tuleviin osalukuihin. Siinä kontekstoidaan lyhyesti vallitsevaa työmarkkinatilannetta, jota leimaavat ääripäistyneet ja toisistaan erkanevat ja etäisyyttä kasvattavat luokka-asetat, sosiaalisen nousun vaikeutuminen, työmarkkinaosallisuuden liittyvä epävarmuuden kasvu sekä saavutettujen etuuksien heikentyminen. Teoksen läpileikkaavana taustakeskusteluna toimiikin yhteiskunnallinen prekarisoitumiskehitys, joka koskettaa vakavimmin matalapalkka-alojen työntekijöitä, mutta myös korkeasti koulutettuja, joiden työelämää ja elämää yleisemmin raamittavat ja ohjaavat taloudellisesti epävarmat ja silppumaiset projektiluontoiset työtehtävät.

Johdantolukua seuraa mielenkiintoinen kokoelma osalukuja, joissa keskitytään monipuolisten ja laajojen aineistojen avulla niin suomalaisen luokkarakenteen muuttumiseen (Raimo Blom & Harri Melin), työttömien yhdistysten kehitykseen (Martti Siisiäinen & Tomi

Kankainen & Eeva Luhtakallio) kuin työtä vailla olevien nuorten elämäntilanteeseen, valintoihin ja mahdollisuuksiin (Martti Siisiäinen). Osaluvuissa tarkastellaan myös maataloudesta elinkeinon luopuneiden (Tiina Silvasti) ja akateemista työtä tekevien (Kirsti Lempiäinen) kokemuksia ja vaikeimmassa tilanteessa olevien pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia (Sakari Hänninen).

Kokonaisuudessaan teoksen erilliset luvut rakentavat laajan, lukijaystävällisen ja rakenteeltaan toimivan – joskin keskenään hieman hajanaisen ja temaattisesti lavean – kentän. Itsenäisinä lukuina kaikki osaluvut tarjoavat kiinnostavia tutkimuksellisia näkökulmia teoksen ydinteemaan. Osalukujen antia olisi kuitenkin voinut kirjan lopuksi keskusteluttaa keskenään ja samalla auttaa lukijaa hahmottamaan paremmin teosta läpileikkaavaa punaista lankaa. Lukijana jäin siis kaipaamaan yhteenvetolukua, jossa mahdollisuusrakenteen käsitteen käyttökelpoisuutta, teoksen ydinviestiä ja erillislukujen antia olisi lopuksi vielä seikkaperäisemmin pohdittu ja nivottu yhteen.

Teos on vahvimmillaan tarttuessaan tutkimuksellisen kiinnostuksen katvealueille jääneisiin aiheisiin sekä kuvatessaan haurastuneiden työmarkkinoiden seurauksista yksilöllistä vastuuta kantavien ihmisten omakohtaisia kokemuksia. Teoksessa keskitytään muun muassa tilanteisiin, joissa omaan ammatinharjoittamiseen liittyvä elinkeino rakenteellisesti mullistuu ja hiipuu, työsuhteet muodostuvat taloudellisesti epävarmoiksi ja määräaikaisiksi päätöksentekojen ja työttömyysjaksojen sarjoiksi tai tilanteisiin, joissa työmark-

kinoille kiinnittyminen ylipäättään hankaloituu, vaikka henkilö olisi valmis työhön lähes millä ehdoilla hyvänsä. Teoksesta käy ilmeisen selväksi, kuinka leimalliseen ja osin vaikeaan positioon osa hauraassa työmarkkina-asemassa olevista henkilöistä asettuu kovista yrityksistään, toiveistaan, haaveistaan ja pinnistelyistään huolimatta.

Yleistehtävänä teos pyrkii tunnistamaan uusia työmarkkinoiden haurastumisen ja eriarvoisuuden paikkoja, minkä vuoksi on hieman yllättävää, että jopa kolmessa sen seitsemästä luvusta temaattisessa keskiössä on varsin perinteinen eriarvoisuuden rakenne, työttömyys. Aihepiirinsä nimissä teos olisi voinut hyvin kutsua joukkoonsa myös tilapäisten ja epämuodollisten töiden tekijöiden kokemuksia arjen tasapainoilusta, mahdollisuuksista ja pääomista.

Työttömyyteen temaattisesti keskittyvät luvut ovat kuitenkin työttömyystutkimuksesta kiinnostuneelle lukijalleen antoisia. Siisiäinen ja kumppanit analysoivat eri aineistojen valossa työttömien yhdistyksiä: niiden perustamistahdin hiipumista ja painopisteiden muutosta. 2000-luvulla työttömien yhdistykset ovat siirtyneet ajan hengen mukaisesti työttömien vertaistuen, oma-avun ja voimaannuttamisen tukemiseen sekä markkinaehtoisen yhteiskunnan tarpeisiin sopeutumiseen, kun vielä 1990-luvulla yhdistykset toimivat sosiaalisina protestiliikkeinä, joilla tähdättiin yhteiskuntaa muovaaviin rakenteellisiin muutoksiin. Työttömien liike on mitä ilmeisimmin uudistamisen ja uuden vetovoiman tarpeessa, sillä 2000-luvulle tultaessa yhdistykset eivät ole olleet

kovinkaan kyvykkäitä mobilisoimaan uusia prekarisoituvia ryhmiä osaksi työttömien liikettä. Tätä muutostarvetta heijastaa myös hyvin teoksen toinen Siisiäisen luku, jossa todetaan, etteivät Siisiäisen tavoittamat työtä vailla olevat nuoret tunne työttömien yhdistystoimintaa.

Sakari Hännisen kriittisen äänenpainon saava luku puolestaan kuvaa sitä, miten paradoksaalisessa asemassa vaikeimmassa tilanteessa olevat pitkäaikaistyöttömät oikein ovat ja millaisia sankaritekoja, käytöstä ja vastuunkantoa aktivointipolitiikka heiltä odottaa. Hännisen mukaan yksilöä markkinoille sopeuttavassa ja ”kelvollistavassa” aktivointilinjassa pitkittynyt työttömyys johtaa erilaiseen kontrolliin ja pysyvään ohjailuun sekä yhteiskunnallisen poikkeavuuden ja alhaisen arvon osoittamiseen. Tällöin pitkäaikaistyöttömien tulee luottaa itsenäiseen pärjäämiseensä myös mahdottomissa tilanteissa.

Erityisen kiinnostavaa teoksessa on tutkimuksellisen katseen kiinnittäminen maatalousväestöön, joka on Euroopan unionin rakennemuutoksen ja modernisaatioteoreettisen kehityskatsonnan kautta joutunut taloudellisesti ja sosiaalisesti puristeeseen asemaan. Tiina Silvasti tarttuu aiheeseen analysoimalla maataloudesta luopuneiden kertomuksia sekä kuvaamalla modernisaatioteoreettisia tapoja jäsentää maataloutta elinkeinona. Silvastin tavoittama tutkimusjoukko on osoittanut hämmentävän vähän poliittista vastarintaa elinkeinonsa kohdistunutta rakennemuutosta kohtaan ja samalla hiljaisesti tyytynyt hyväksymään markkinakapitalismin ja vastuuvellollisen viljelijäyhteisön käsi-

tyksen rationaalisesta elinkeinon harjoittamisesta.

Teoksessa tuleekin monin paikoin ilmi, että yrittäjyyttä ja itseparjäämistä korostavassa markkinayhteiskunnassa työmarkkinoita monella tapaa mullistaneet ja rapauttaneet muutokset eivät ole saaneet osakseen laajempaa protestimielialaa. Uusliberalistinen talousajattelu, yksilöön kiinnittyvät vastuullistamisstrategiat sekä taloudellisen epävarmuuden sietokyky ovat saaneet niin ikään hiljaa hyväksytyyn vääjäämättömyyden aseman, jättäen työmarkkinoiden rakenteisiin liittyvät yhteiskuntapoliittiset epäkohdat ja tarkastelutavat vähemmälle huomiolle. Sen vuoksi *Eriarvoisuuden rakenteet* onkin tervetullut ja ajankohtainen yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro taloudellista tehokkuutta yksinäisesti painottavassa yhteiskunnallisessa ilmastossa, jossa sosiaaliset oikeudet ja kansalaisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin työmarkkinoihin.

Eriarvoisuuden rakenteet soveltuu oppikirjaksi, mutta erityisen suositeltavaa luettavaa se on työmarkkinoista, työelämästä ja yhteiskunnallisesta muutoksesta kiinnostuneille lukijoille. Toivottavaa tietysti olisi, että se pääsisi myös poliittisten päätöksentekijöiden lukemistoon, sillä työmarkkinoihin liittyvien eriarvoisuuden kysymysten soisi tulevan – nyt jos koskaan – yhteiskuntapoliittisen keskustelun keskiöön.

YKSITYINEN VARAUTUMINEN VANHUUTEEN JULKISISSA HOIVAJÄRJESTELMÄSSÄ

Olli Karsio: *YTM, tutkija, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto*

Laura Kalliomaa-Puha & Olli Kangas: Yhteistä ja yksityistä varautumista – Vanhusten hoivan tulevaisuus. Kaleva Sorsa -säätiö, Helsinki. 2015, 134s.

Pitäisikö omaan vanhuuteen varautua yksityisesti? Vai luotammeko siihen, että julkinen valta pitää meistä huolen, kun vanhenemme? Pohjimmiltaan näitä kysymyksiä Laura Kalliomaa-Puha ja Olli Kangas pohtivat kirjassaan vanhusten hoivan tulevaisuudesta. Kirja on syntynyt osana Kalevi Sorsa -säätiön ja Finanssialan Keskusliiton projektia *Vanhushoivapalveluiden tuotanto ja rahoitus ikääntyvässä Suomessa*.

Vanhusten palveluiden ja hoivan tulevaisuus ja nykyisyys ovat kasvattaneet painoarvoaan julkisessa ja tieteellisessä keskustelussa. Osittain tähän on syytä uusien toimijoiden osallistuminen vanhushoivan järjestämiseen. Ennen 1990-lukua vanhusten hoiva oli lähes täysin perheiden, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin varassa. Viimeisen 20 vuoden aikana vanhusten hoiva ja palvelut ovat alkaneet kiinnostaa myös yksityistä voittoa tavoittelevaa sektoria. Niinpä keskustelu vanhushoivan tulevaisuudesta on ottanut lisää tuulta alleen. Laura Kalliomaa-Puha ja Olli Kangas perustelevat kirjan aihetta väestöllisillä ja taloudellisilla syillä. Suomen väestö ikääntyy ja ikärakenne muuttuu

haasteelliseksi sosiaalipolitiikan harjoittamisen näkökulmasta. Huoltosuhte heikkenee. Suomen korkea sosiaalimenojen ja verojen osuus BKT:sta, julkinen velka ja alijäämäiset valtion ja kuntien budjetit pakottavat suunnittelemaan ja toteuttamaan vanhushoivaa uusilla tavoilla, kirjoittajat perustelevat. Kestävyyssvajeeseen on siis vastattava myös vanhushoivajärjestelmää uudistamalla.

Kirjan dynamiikka ja argumentaatio perustuvat muutamille lähtökohdioletuksille. Ensinnäkin edellä esitetyt taloudelliset ja väestölliset syyt pakottavat uudistamaan vanhushoivaa. Toiseksi pohdittaessa hoivan tulevaisuutta vastakkainasettelu yksityisen ja julkisen sektorin välillä on syytä unohtaa. Keskustelu on perinteisesti ollut mustavalkoista ja jakaantunut kahteen leiriin, vasemmistolaiseen julkisvetoiseen ja oikeistolaiseen yksityisvetoiseen argumentaatioon. Tämän jaottelun kirjoittajat haluavat häivyttää hoivan tulevaisuutta tarkasteltaessa. Keskeisenä perusteluna käytetään julkisen ja yksityisen sektorin väliin jäävien hybridimallien lukuisuutta. Ei siis ole järkevää tarkastella hoivaa mustavalkoisten, vai pitäisikö sanoa punasinisten, silmälasien läpi. Ottaen huomioon suomalaisen vanhushoivajärjestelmän sekamallin, jossa mukana ovat jo kansainväliset suuryritykset, palvelusetelit, kotitalousvähennykset, julkinen sektori, kolmas sektori ja omaiset, lähtökohdioletus on vähintäänkin käytännössä järkeenkäypä. Kolmanneksi jo kirjan alussa esitetään kaksi vaihtoehtoista periaatetta, joille tulevaisuuden hybridi hoivajärjestelmä voidaan rakentaa.

Eroperiaatteelle perustuva vanhushoivajärjestelmä toimii siten, että julkisten palveluiden ja etuuksien taso laskee yksityisen varautumisen myötä. Jos vanhus käyttää omaa varallisuutta, yksityistä vakuutusta tai muuta yksityistä varautumista hoivan järjestämiseen, julkiset palvelut ja etuudet voivat jäädä saamatta kokonaan tai osittain. Kelluntaperiaatteelle perustuva järjestelmä puolestaan takaisi kaikille julkisen hoivan määrätulle tasolle asti, jonka päälle vanhus voisi käyttää varallisuuttaan tai yksityistä vakuutusta menettämättä julkista palvelua tai etuutta. Kelluntaperiaatteelle perustuva hoivajärjestelmä saa kirjoittajilta vankemman tuen ja perustelut muun muassa siksi, että siinä julkisen hoivajärjestelmän legitimitetti on vahvempi.

Hoivan problematiikkaa kirjoittajat tarkastelevat julkisen hoivalupauksen näkökulmasta. Hoivalupaus määritellään julkisen vallan tekemäksi lupaukseksi julkisesti järjestettävästä hoivasta. Se perustuu lainsäädäntöön, ohjeistuksiin, palveluiden laatuun ja myös siihen mitä ei luvata. Nykyistä hoivalupausta käydään tarkoin lainsäädännön näkökulmasta läpi. Tämä osuus kirjasta onkin erittäin hyödyllinen vanhushoivan parissa työskenteleville ja sitä tutkiville. Kirjoittajat arvioivat ongelmaksi julkisen hoivalupauksen vajavaisuuden. Sitä ei yksinkertaisesti ole määritelty selvästi. Kuten kirjan loppupuolella todetaan, hoivalupausta ei tulisi eikä voi määritellä kovin selvästi. Kansalaiset eivät siis tiedä mitä odottaa, kuinka paljon, kenelle ja millä ehdoilla. Vastoin kirjan oletusta, ja kuin tilauksesta, Pääministeri Sipilä määritteli vuonna 2015 yhdeksi hallituskautensa tavoitteista

julkisen hyvinvointilupauksen ja sote-uudistuksen tekemisen kahden vuoden sisällä. Tehtävä on uskottu perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulalle. Nähtäväksi jää, millaisen lupauksen Keskusta-vetoinen linja tuottaa ja miten se vaikuttaa hoivajärjestelmään.

Itse vanhushoivaa ja -palveluita kirjassa tarkastellaan erityisesti kolmesta näkökulmasta: 1) taloudelliselta kannalta eli mihin julkisella sektorilla on varaa, 2) järjestelmän kannalta eli millaisin uusin keinoin menopaineisiin tulisi varautua, ja 3) inhimilliseltä kannalta eli millaista on hyvä hoito ja hoiva. Erityisen painoarvon kirjan kokonaisuutta arvioiden saa järjestelmänäkökulma. Vanhushoivaan varautumista tarkastellaan esittelemällä kansainvälisiä ja kansallisia tutkimuksia ihmisten käsityksistä hoivasta ja sen järjestämisestä julkisesti, yksityisesti ja markkinoilla. Lukijalle esitetään erilaisia kansallisia hoivaratkaisuja ja -malleja sekä teoretisoidaan niiden periaatteita. Esping-Andersenin innoittamana kirjoittajat päätyvät myös luokittelemaan eurooppalaiset hoivajärjestelmät perhe- ja palveluperusteisiin malleihin julkisen vallan osallistumisasteen mukaisesti.

Millaiseen hoivaratkaisuun kirjassa lopulta päädytään? Esille nostetaan lukuisten pienten uudistusten joukosta hoivavakuutusjärjestelmä, jonka perusosa koostuisi pakollisesta hoivavakuutuksesta ja sen päälle lisäksi otettavista yksityisistä vakuutuksista. Ideaa verrataan pakolliseen auton liikennevakuutukseen ja sen päälle otettaviin kasvovakuutuksiin. Järjestelmä perustuisi kelluntaperiaatteelle. Kirjoittajat pitävät hoivavakuutusjärjestelmää kuitenkin

niin epätodennäköisenä, että päätyvät ensisijaisesti esittämään erilaisia pienempiä vaihtoehtoja nykyisen järjestelmän uudistamiseksi. Vaihtoehdot sisältävät joustoja ja uusia työkaluja, joiden avulla vanhukset ja heidän omaisensa voivat varautua vanhuuden viimeisiin päiviin. Taloudellisista vaihtoehtoista nostetaan esille edellä esitetty hoivavakuutusjärjestelmä sekä asuntovarallisuuden realisointi. Taloudellisten vaihtoehtojen lisäksi ehdotetaan esimerkiksi palveluohjauksen kehittämistä, hoivausta, edunvalvontavaltuutusta, perintösuunnittelua ja asunnon vaihtoa. Hieman järkevempi julkinen järjestelmä, hiukan enemmän valinnanvapautta, hiukan enemmän yksityistä panosta, kuitenkin unohtamatta vähävaraisia ja huonoimmassa asemassa olevia.

Kirjaa voi kritisoida sen sivuuttamisesta, että vanhukset käyttävät jo nyt omaa varallisuuttaan julkisiin ja yksityisiin palveluihin. Esimerkiksi tehostetun palvelutaloasumisen asiakasmaksuissa kunnilla on käytäntönä kajota kunta-laisten tilillä makaavaan varallisuuteen. Toisissa kunnissa rahat jätetään rauhaan yli 10 000 euron osalta, toisissa 3 500 euron osalta. Vapaaehtoisesti valittavan palvelusetelin osalta taas kuukausitulot riittävät ani harvalla omavastuuseen, joka yksityiselle hoivakodille maksetaan, joten omien varojen käyttäminen hoivaan on tavallista. Erityistä kiitosta kirjassa puolestaan ansaitsee julkisen hoivajärjestelmän legitimitietin näkökulma, jota pidetään argumentaatiossa mukana läpi kirjan. Ansiona on myös mielikuvituksellinen otsikointi ja sananlaskujen käyttö, joita soisi löytävän useamminkin tutkimuskirjallisuudesta.

Vaikka julkista hyvinvointilupausta ei ole vielä annettu, on selvää, että julkisen sektorin säästö- ja leikkauspaineet ovat uhka julkiselle hoivajärjestelmälle. Toteutuessaan julkisen vanhushoivajärjestelmän leikkaukset näkyvät, kuuluvat ja tuntuvat hyvin nopeasti ikääntyneiden kansalaisten, heidän omaistensa

ja hoivatyöntekijöiden arjessa. Yksityinen varautuminen vanhuuden hoivaan lisääntyy hyvin todennäköisesti tavalla tai toisella. Siksi julkisen hoivalupauksen ja yksityisen hoivaan varautumisen analyysi on erittäin ajankohtaista juuri nyt.